

UJ SZAKASZ A SZOCIALISTA ORSZAGOK TUDOMÁNYOS-MŰSZAKI TÁJÉKOZTATÁSI EGYÜTTMŰKÖDÉSÉBEN

V. Frolov

Moszkva

Korunk társadalmi haladását a tudományos és technikai fejlődés ütemének hirtelen gyorsulása jellemzi. Megfigyelhetjük azt a tendenciát, hogy állandóan nő a tudományos tevékenység szférájába bevont emberek száma és a kutatásokra fordított költségek nagysága. Ugyanakkor világos, hogy ez a tendencia nem érvényesülhet korlátlan ideig. Ezért elsődleges fontosságú az a feladat, amely a tudósok és mérnökök által végzett alkotómunka termelékenységének fokozására irányul. Ennek a feladatnak a megoldása nagymértékben függ a munka tudományos szervezésétől, a kutatóknak a legújabb technikával való ellátásától, de az információ-ellátásukra hivatott, pontosan körvonalazott tudományos tájékoztatási rendszer működésétől is.

Az információs folyamatok mindennemű tudományos, kutató-, kísérleti, szerkesztő és termelőmunka integráns részét képezik, szervesen kapcsolódnak a döntési folyamatokhoz és az alkotó tevékenység más vonatkozásaihoz. Az utóbbi időben különösen megnőtt a tudományos-műszaki tájékoztatás jelentősége és szerepe az iparilag fejlett országok többségében végbemenő tudományos-műszaki forradalom következtében.

Jelenleg általánosan elfogadott az az álláspont, amely bármelyik ország tudományos-műszaki tájékoztatási rendszerét úgy tekinti, mint tudományos-műszaki potenciáljának elsőrendű fontosságú tényezőjét.

Számos ország kormánya egyre nagyobb összeget fordít a tájékoztatási tevékenység fejlesztésére, a tudományos-műszaki információk racionális gyűjtési, feldolgozási és terjesztési rendszereinek létrehozására. Ám a tájékoztatási tevékenység fejlesztésére fordított kiadások növelése, csupán a nemzeti /állami/ tudományos-műszaki információs rendszerek keretén belül, nem oldhatja meg elfogadható időn belül a különböző kategóriájú szakemberek információigényének a kielégítését.

* A Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ /Moszkva/ igazgatója.

Ilyen körülmények között az egyes országok tudományos és műszaki kérdésekben illetékes állami szerveinek erőfeszítéseit a tudományos-műszaki tájékoztatás terén kialakuló nemzetközi együttműködés továbbfejlesztésére kell összpontosítani, ami lehetővé teszi a nemzeti tájékoztatási intézmények közötti információcsere optimális feltételeinek megteremtését.

A tájékoztatás elmélete és gyakorlata terén a nemzetközi kooperáció és koordináció annál is inkább szükséges, mivel maguknak a nemzeti tudományos-műszaki információs rendszereknek a tökéletesítése is csak olyan nagymérvű és költséges - az információs folyamatokra irányuló - tudományos kutatások alapján lehetséges, amelyeket az ésszerűtlen mértékű idő-, erő- és pénzfordítás elkerülése céljából célszerű közösen folytatni. Sok olyan feladat van, amelynek megoldásában valamennyi nemzeti rendszer érdekelt, függetlenül attól, hogy milyen szervezési elvek alapján épül fel és milyen technikai eszközöket használ a gyakorlati tevékenysége során. E nemzetközi feladatokhoz sorolhatjuk

tudományos dokumentumok indexelő rendszerének a kidolgozását és bevezetését;

az információkeresés hatékony módszereinek a kidolgozását és más feladatokat.

A KGST tagországok közötti együttműködés a tudományos-műszaki tájékoztatás területén 1962-ben indult fejlődésnek a KGST Tudományos és Műszaki Kutatásokat Koordináló Állandó Bizottságának létrehozása és a hozzá tartozó Tudományos-Műszaki Tájékoztatási Állandó Munkacsoport megalakulása után.

A hétéves /1962-1969/ együttműködés és a Munkacsoport tevékenységének eredményeképpen kidolgozták azokat a szervezeti formákat és módszertani alapokat, amelyek lehetőséget nyújtanak a tudományos-műszaki tájékoztatási együttműködés számos elméleti és gyakorlati kérdésének megoldására, a tudományos és műszaki tájékoztatás szervezetére vonatkozó tapasztalatcserére, a világon megjelenő tudományos-műszaki irodalom feldolgozására irányuló egyes erőfeszítések koordinálására. Az említett időszak alatt fejlődött a könyvek, brosurák, folyóiratok, gyűjteményes kötetek, bulletinek, előadások, szemlék, egyetemi előadások, katalógusok, fordítások, fotokópiák, mikrofilmek és más információforrások cseréje. Kidolgozták azokat az alapvető módszertani dokumentumokat, amelyek szabályozzák a tudományos-műszaki tájékoztatási anyagok, valamint a nemzeti tudományos-műszaki irodalomról készült referátumok cseréjének rendjét; egyes információhordozók egyésítésére vonatkozó anyagokat; bibliográfiák, referátumok, szerzői résumék szabványajánlásait stb.

1966-ban kiadták a KGST tagországok tudományos tájékoztatási terminológiai szótárát. Aktiv együttműködés valósul meg az Egyetemes Tizedes Osztályozás tökéletesítése terén, amelyben a szocialista országok tájékoztatási szerveinek mintegy ötszáz szakembere vesz részt.

1964-től koordinált keretekben folyik a szocialista országok nemzeti tájékoztatási központjainak kutatási tevékenysége a Tudomá-

nyos-műszaki információ feldolgozási, keresési, kiadási és távátadási folyamatainak komplex gépesítése és automatizálása c. problémakörben.

1969-ben lényeges lépés történt a szocialista országok szélesebb tudományos-műszaki tájékoztatási együttműködésének érdekében: létrejött a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ. A tagországok határozata értelmében a Központra az alábbi feladatok hárulnak:

1. olyan - tájékoztatási módszerekre és technikai eszközökre vonatkozó - javaslatok kidolgozása, amelyek biztosítják a nemzeti rendszereken alapuló nemzetközi tudományos és műszaki tájékoztatási rendszer megteremtését és fejlesztését;
2. tudományos kutatási munkák végzése a tudományos és műszaki tájékoztatás elmélete és gyakorlata terén és a korszerű információs folyamatok formáira és módszereire vonatkozó anyagok kidolgozása;
3. tájékoztatási anyagok, köztük a tagországokat érdeklő, tudományos-műszaki tájékoztatási tárgyú elemző szemlék, tanulmányok kiadása;
4. tapasztalatcsere és közreműködés a tagországok tudományos-műszaki tájékoztatási dolgozóinak képzésében és továbbképzésében.

Ezeket a feladatokat a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ, mint a tagországokra kiterjedő hatáskörű koordináló szerv, az alábbiak szerint teljesíti:

a/ saját erővel, kerülve a nemzeti tájékoztatási szervekkel párhuzamos munkát;

b/ a nemzeti rendszerek tájékoztatási szerveivel együttműködve, nevezetesen - velük kötött szerződés alapján - felhasználva információs és anyagi-műszaki bázisukat;

c/ szerződéseket kötve a tagországok vagy más országok megfelelő szervezeteivel;

d/ meghatározott keretek között közvetlenül szerződést kötve a tagországok vagy más országok kutatóival és más szakembereivel.

A Központ a következő fő irányokban végzett munkával teljesíti feladatát:

tudományos kutatások,
tájékoztatási szolgáltatások,
szakemberképzés és továbbképzés,
szerkesztői-kiadói tevékenység.

A Központ munkájának egyik legfontosabb célját a közeljövőben abban látja, hogy kidolgozza a tagországok nemzeti tudományos-műszaki

tájékoztatási rendszereire alapuló hatékony /integrált/ nemzetközi tudományos-műszaki tájékoztatási rendszer modelljét. E munka eredményeként meghatározzák a rendszer realizálásának főbb módjait és távlati időszakokra vonatkozó szakaszait, ide értve: a Központ tevékenységének távlati programját; az információforrásokat; a tájékoztatási apparátus strukturáját és a felhasználók kiszolgálásának rendjét; a felhasználandó és perspektivikus technikai eszközök fajtáit; a használandó computer-típusokat és híradástechnikai eszközöket; az információkereső nyelv problémáját; a rendszer létrehozásához szükséges ráfordítások becslését stb. A nemzetközi tudományos és műszaki tájékoztatási rendszer kidolgozása, bevezetése és tökéletesítése a rendszer fejlődésével kapcsolatos komplex prognózisok készítését és a rendszer működésének computeren való modellezését igényli. Ez utóbira a lehetséges szervezeti és műszaki megoldások több változata miatt van szükség, és célja, hogy megalapozza a racionális struktúrávariánst.

A Központ munkaterve már 1970-re jelentős volumetű információszolgáltatást irányoz elő.

A Központ fejlődésének, korszerű információfeldolgozó és -szolgáltató technikai eszközökkel való felszerelésének és szerkesztői-kiadói bázisa fejlődésének megfelelően a tagországok kölcsönös információszolgáltatása egyre szélesebb körű lesz. Ez a tevékenység a tudományos-műszaki tájékoztatás terén megvalósuló együttműködés keretei között, valamint a szocialista országok egyéb kapcsolatai révén is fejlődni fog.

Végül a Központ egy sor fontos intézkedést tesz a tagországok tudományos-műszaki tájékoztatási dolgozóinak képzése és továbbképzése terén, nevezetesen: az e kérdéssel kapcsolatos anyagok gyűjtése és általánosítása; a szakemberek képzésére és továbbképzésére irányuló tevékenység programjának a kidolgozása; mutatók készítése a tananyagokról; tanfolyamok szervezése a tudományos-műszaki tájékoztatás terén oktatók számára.

A Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ, a szocialista országok tudományos-műszaki tájékoztatási rendszerének legfontosabb szervező csomópontja előtt nagy és fontos feladatok állnak. Ezeket a feladatokat csak akkor teljesítheti sikeresen, ha a tagországok nemzeti tájékoztatási szervei megfelelő segítséget adnak. A fent említett feladatok megoldása fontos lépés a tagországok korszerű tájékoztatási módszereket és eszközöket használó, kölcsönös információszolgáltatásának szélesítése és elmélyítése útján, s hozzájárul a szocialista országok népgazdaságának fejlődésével kapcsolatos fontos problémák megoldásához.

FROLOV, V.: The co-operation of the socialist countries in scientific and technical information has entered a new phase

The tendency that the number of professionals engaged in scientific activities and the volume of expenditures on R+D is continuously increasing may only be prevailing for a limited time. Thus it is an important task to increase the effectiveness of research work, which largely depends on the system of scientific and technical information.

Meeting the information needs of specialists engaged in various branches of science and technology may only be possible by international co-operation. One reason for this is that the improvement of the national systems of scientific and technical information may be carried out only by means of large-scale and expensive research work which is only feasible if conducted on an international basis.

In 1969, the International Centre for Scientific and Technical Information was set up to extend the co-operation of the socialist countries in the field of scientific and technical information.

One fundamental objective of the Centre is to elaborate an effective /integrated/ information system based on the national scientific and technical information systems of the member countries.

Another objective is to extend the mutual information services of the member countries.

Apart from many other tasks the Centre is also engaged in training the information specialists of the member countries and organizing refresher courses for them.

As the co-ordinating agency of the member countries, the Centre fulfils these tasks partly on its own resources, partly on the basis of contracts concluded with institutions, engaged in information or other fields, with scientists and specialists of the member countries and also of other countries.

SSS

ПРОЛОВ, В.: Новый этап сотрудничества стран-членов СЭВ в области научной и технической информации

Тенденция постоянного роста числа людей, вовлеченных в сферу научной деятельности, а также увеличения затрат на исследования не может сохраняться безгранично долго. Таким образом важной задачей является повышение эффективности творческого труда, решение которой в большой степени зависит и от системы научно-технической информации.

Решить проблему удовлетворения информационных потребностей различных категорий специалистов можно только путем международного сотрудничества, и потому, что совершенствование самих национальных систем НТИ возможно только на основе обширных и дорогостоящих научных исследований, которые целесообразно проводить совместно, на международном уровне.

В 1969 году с целью расширения сотрудничества стран-членов СЭВ в области НТИ создан Международный центр научной и технической информации.

Одной из основных целей Центра является разработка эффективной (интегрированной) международной системы НТИ стран-членов Центра, базирующейся на национальных системах НТИ.

Другой основной задачей Центра является расширение взаимного информационного обслуживания стран-членов Центра.

Кроме этого Центр проводит ряд мероприятий в области подготовки и повышения квалификации работников НТИ, далее занимается и другими задачами.

Центр, как координационный орган стран-членов, выполняет эти задачи частично собственными силами, частично в сотрудничестве с информационными и другими органами, а также отдельными учеными и специалистами стран-членов Центра или других стран.

§§§

FROLOV, V.: Neuer Abschnitt auf dem Gebiet der Zusammenarbeit
im wissenschaftlichen und technischen Informationswesen zwischen den
sozialistischen Ländern

Die Tendenz, dass die Zahl der auf wissenschaftlichem Gebiet tätigen Kräfte ständig zunimmt und das Volumen der für Forschungen verwendeten Kosten stets grösser wird, kann nur für eine beschränkte Zeit gelten. Eine wichtige Aufgabe ist demnach die Steigerung der Wirksamkeit der schöpferischen Arbeit, die in bedeutendem Masse auch vom wissenschaftlich-technischen Informationssystem abhängig ist.

Die Erfüllung der Informationsansprüche der Fachleute kann nur mittels einer internationalen Zusammenarbeit vor sich gehen, unter anderem auch deshalb, weil selbst der Ausbau der nationalen wissenschaftlich-technischen Informationssysteme nur aufgrund solcher umfangreicher und kostspieliger wissenschaftlicher Forschungen möglich ist, die nur mit gemeinsamer Kraftaufwendung, auf internationaler Ebene zweckdienlich durchzuführen sind.

Im Interesse einer Erweiterung der wissenschaftlich-technischen Informationszusammenarbeit der sozialistischen Ländern wurde 1969 das Internationale Wissenschaftliche und Informationszentrum ins Leben gerufen.

Eines der grundlegenden Ziele des Zentrums besteht in der Ausarbeitung eines wirksamen /integrierten/ internationalen wissenschaftlich-technischen Informationssystems, das sich auf die nationalen wissenschaftlich-technischen Informationssysteme der Mitgliedstaaten gründet.

Eine andere grundlegende Aufgabe des Zentrums ist die Erweiterung der gegenseitigen Informationslieferung zwischen den Mitgliedstaaten.

Das Zentrum beschäftigt sich ausserdem mit der Bildung und Fortbildung wissenschaftlich-technischer Informationsmitarbeiter aus den Mitgliedstaaten und mit sonstigen Aufgaben.

Das Zentrum erfüllt diese Aufgaben - als koordinierendes Organ der Mitgliedstaaten - teilweise aus eigenen Kräften, teilweise aufgrund von Kontrakten in Zusammenarbeit mit Informations- und anderen Organen der Mitgliedstaaten oder sonstigen Länder, bzw. mit deren Wissenschaftlern und Fachleuten.

§§§